

Павловський Дмитро Миколайович
студент гр. ФФМ-11, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль
Науковий керівник: д.е.н., професор Кириленко О. П.

ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Одним з найважливіших інститутів економічного суверенітету сучасної держави виступає державний бюджет як фінансовий план держави, в якому основну роль відіграють доходи. М. Тарасюк зазначає, що: «Доходи бюджету являють собою еквівалентну вартість суми коштів, які надійшли в розпорядження держави для забезпечення стабільного функціонування національного господарства та задоволення потреб країни» [6, с. 96]. У даному визначенні вбачаємо, що суб'єктом розпорядженнями коштами є держава, котра діє в інтересах країни та населення. Отже, існують певні відносини, що потребують правового регулювання.

Для нормального функціонування доходів бюджету та контролю їх виконання існує бюджетне законодавство. Бюджетне законодавство – це сукупність нормативно-правових актів, які регулюють формування, виконання та контроль здійснення державного бюджету, а саме контроль видатків та доходів.

Бюджетне законодавство складається з Конституції України, Бюджетного кодексу України, Закону України «Про Державний бюджет України», а також іншими законодавчими актами, що передбачає Бюджетний кодекс України.

Конституція України є фундаментальним джерелом бюджетного законодавства, оскільки окрім основного розуміння верховенства Конституції України, як особливого нормативно правового акту, вона також посідає надзвичайно важливе місце у сфері фінансової діяльності держави та місцевого самоврядування і є одним із головних джерел бюджетного права. Усі нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і не повинні їй перечити.

Варто звернути увагу на твердження П. Пацурківського про те, що у Конституційному праві варто відокремити поняття – «Конституційне фінансове право» [4, с. 30].

Ще одним фактом, який показує безпосередній зв'язок основного закону України із доходами бюджету є наявність у ньому статті 67, котра передбачає, що «кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом» [3].

Наступним нормативно-правовим актом, що регулює бюджетні відносини, зокрема у сфері державних доходів, є Бюджетний кодекс України, у якому зазначено, що: «Бюджетним кодексом України регулюються відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів та розгляду звітів про їх виконання, а також контролю за виконанням Державного бюджету України та місцевих бюджетів» [2].

Відповідно до статті 2 Бюджетного кодексу України, доходами бюджету є «податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ)» [2]. У Бюджетному кодексі України передбачено класифікацію та трактування різноманітних доходів бюджету, які зазначені у статтях 9, 24 зазначеного акту.

Згідно із статтею 9 Бюджетного кодексу України законодавцем запропоновано, можна сказати, «загальну» класифікацію доходів із подальшим розкриттям їх змісту:

1) податкові надходження – це встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори та місцеві податки і збори);

2) неподаткові надходження – це доходи від власності та підприємницької діяльності; адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності; власні надходження бюджетних установ; інші неподаткові надходження);

3) доходи від операцій з капіталом;

4) трансферти – це кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі [2].

Вбачаємо, що законодавець не надав дефініції «доходів від операцій з капіталом», що може спричинити неефективне регулювання бюджетних відносин у сфері доходів.

Слід зазначити, що актуальною по сьогоднішній день правовою проблемою є і визначення у законодавстві таких термінів, як «надходження» та «доходи». Оскільки, Бюджетний кодекс України дає визначення поняттю «доходи бюджету», використовуючи поняття «надходження».

Серед науковців Є. Боковикова зазначає, що: «Такий підхід до нормативного закріплення ключових бюджетно-правових понять передбачає визначення надходжень бюджету, як загального щодо доходів бюджету поняття; доходи бюджету є складовою частиною надходжень бюджету» [1, с. 118].

Аналогічну точку зору має і З. Перошук, який стверджує, що дані визначення у законодавстві повинні мати певні уточнення: « доходи бюджету визначаються як сукупність певних надходжень до бюджету, тоді як надходження бюджету включають доходи бюджету й вважаються ширшим поняттям» [5, с. 173]. Дійсно, зіставивши ці два, часто, помилково ототожнювані, поняття спостерігається їх співвідношення як частини та цілого, оскільки доходи є одним із видів надходжень.

Отож, проаналізувавши основні правові акти, що регулюють доходи бюджетів, вбачаємо актуальну проблему бюджетного законодавства у вигляді недосконалого трактування або ж і зовсім його відсутності стосовно деяких термінів. Такі прогалини доцільно ліквідувати задля кращого розуміння

досліджених бюджетних категорій. Зокрема, це важливо під час складання Закону України «Про Державний бюджет України», який не може бути ефективним без належного як законодавчого, так і нормативного забезпечення; адже, аналізуючи його правову природу важко не помітити, що хоч він і містить правові норми, проте свій правовий зміст, а також визначення черпає із інших нормативно-правових актів.

Список використаних джерел:

1. Боковикова Є. О. Співвідношення понять «доходи бюджету» і «надходження бюджету»: актуальні питання правового регулювання. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2020. № 4. С. 117-121. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/21.pdf (дата звернення 10.05.2022).
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 10.05.2022).
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 10.05.2022).
4. Пацурківський П. С. Соціологічна (природно-позитивна) доктрина фінансового права. *Право України*. 2005. № 6. С. 30
5. Перощук З. І. Проблеми правового регулювання доходів та видатків бюджетів, що становлять бюджетну систему України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 74. С. 172-177. URL: <http://www.apdr.in.ua/v74/27.pdf> (дата звернення 10.05.2022).
6. Тарасюк М. В., Сироветник О. С. Доходи державного бюджету в системі соціально-економічного розвитку України. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. № 21(2). С. 93-97. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/21_2_2018ua/21.pdf (дата звернення 10.05.2022).